

Doorschieten van kraaiennesten in relatie tot Ransuilen *Asio otus*

Rob G. Bijlsma

Ransuilen broeden meestal op oude kraaiennesten. Of een kraaiennest wel of niet is bezet door een Ransuil kan niet worden vastgesteld door een trap tegen de stam van de nestboom te geven. In tegenstelling tot roofvogels, die na een trap meestal afvliegen, drukken Ransuilen zich juist dieper in de nestkom. Zodoende lopen Ransuilen een goede kans afgeschoten te worden tijdens de traditionele kraaienbestrijding in het voorjaar. Omdat kraaiennesten voor uilen en valken de belangrijkste broedplaatsen zijn, en kraaien bovendien zelden een oud nest hergebruiken, zou beschieting van kraaiennesten volledig achterwege moeten blijven.

Eén van de manieren om Zwarte Kraaien *Corvus corone* te bestrijden is het doorschieten van nesten in het broedseizoen. Plaatselijk gebeurt het door systematisch houtwallen en bosjes uit te kammen op nesten van kraaien, vooral in april en mei. Hierbij sneuvelen niet alleen kraaien en hun nesten, maar ook Ransuilen die van oude kraaiennesten gebruikmaken.

Het is hier niet de plaats in te gaan op de zin en onzin van jacht op kraaien. Zeker is wel dat kraaien prachtige nesten maken die zeer in trek zijn bij andere vogelsoorten. Enkele soorten zijn zelfs vrijwel compleet afhankelijk van bouwsels van kraaien, zoals Ransuil, Torenvalk *Falco tinnunculus* en Boomvalk *F. subbuteo*. Deze vogels verliezen door de schietery van jagers niet alleen nestgelegenheid, maar lopen tevens kans op een schot hagel te worden getraakteerd als ze zitten te broeden op een oud kraaiennest. Dat laatste is niet denkbeeldig, zelfs indien jagers rekening denken te houden met andere bewoners door eerst tegen de nestboom te kloppen.

In dit stuk wordt ingegaan op het nestgebruik van Ransuilen, de reactie van broedende Ransuilen op de aanwezigheid van waarnemers en hergebruik door Zwarte Kraaien van hun eigen nesten.

Werkwijze en gebied

De waarnemingen werden verricht in West-Drenthe, grofweg het gebied tussen Diever, Doldersum, Zorgvlied, Wateren en de provinciegrens met Friesland in het noorden. Het omvat Landgoed Berkenheuvel, het Doldersummerveld, Boswachterij Smilde en de tussenliggende cultuurlanden. In totaal gaat het om 4466 ha, waarvan 64% uit bos bestaat.

Dit gebied wordt vanaf 1990 door mij jaarlijks op een aantal vogelsoorten geïnventariseerd. Van de roofvogels en uilen probeer ik resp. alle en zoveel mogelijk nesten op te sporen. Alle gevonden nesten worden minimaal twee keer gecontroleerd, met als doel het bepalen van legselgrootte, broedselgrootte, broedsucces en mislukkingsoorzaken. Bij elk nestbezoek worden een aantal zaken genoteerd: zit er een oudervogel op het nest (en zo ja, welke sekse indien dat kan worden bepaald), hoe vast wordt gebroed (gemeten aan de hand van de reactie bij herhaald kloppen/trappen tegen de nestboom), welk gedrag vertoont de broedende vogel na het afvliegen (van ataqueren tot alarmeren of aftaaien en wegblijven) en verder alle van belang zijnde gegevens op en onder het nest (Bijlsma 1993).

Van alle nesten wordt tevens bijgehouden of het een zelfgebouwd nest of een nieuwbouw betreft, danwel afkomstig is van een andere soort (en uiteraard welke).

Resultaten

Het aantal ransuilterritoria vertoonde een sterke schommeling van jaar op jaar (Tabel 1). De piekaantallen in 1990, 1993 en 1996 vielen samen met pieken in de stand van de veldmuis *Microtus arvalis*. Veldmuizen vormen het bulkvoedsel voor Ransuilen; in Drenthe maken veldmuizen gemiddeld 75% van alle prooien (n=30.433) in het menu van Ransuilen uit (van Manen 1992). Het aantal nestvondsten liep in de pas met het aantal vastgestelde territoria: in jaren met veel baltende Ransuilen werden ook veel nesten gevonden (Tabel 1). De Ransuilen maakten genruik van oude nesten van Zwarte Kraai (32x), Buizerd *Buteo buteo* (1x), Eekhoorn *Sciurus vulgaris* (1x) en onbekende makers (2x).

Tabel 1. Aantal territoria, aantal gevonden nesten en reactie van broedende Ransuil op trappen tegen nestboom.

Number of territories, number of nests found and reaction of breeding Long-eared Owl to kicks against nesting tree.

Jaar Year	Territoria Territories	Nesten Nests	Reactie op trap tegen nestboom Reaction to kick against nesting tree	
			Geen None	Afvliegend Leaving nest
1990	13	8	8	0
1991	4	1	1	0
1992	3	1	1	0
1993	11	9	9	0
1994	5	2	2	0
1995	1	0	0	0
1996	15	15	15	0
Totaal Total	52	36	36	0

In tegenstelling tot roofvogels reageren Ransuilen zelden op een trap tegen de nestboom, de gebruikelijke methode bij roofvogels om te zien of een nest is bezet, en zo ja waardoor. Integendeel, Ransuilen drukken zich vaster in de nestkom en blijven voor waarnemers vanaf de grond onzichtbaar. Het vergt behoorlijk wat ervaring, geduld en een goede verrekijker om vast te stellen of er een Ransuil op een kraaiennest broedt. In jaren met weinig regenval kunnen op de nestrand bewegende donsjes te zien zijn. Deze zijn echter bruin van kleur en vallen weinig op. Na regenval kleven de donsjes op de takken vast en worden ze nagenoeg onzichtbaar. In enkele gevallen nemen Ransuilen een kijkje over de nestrand, waarbij een deel van de kop en de oortjes zichtbaar worden; bij de 36 nesten uit Tabel 1 kwam dat vier maal voor. Overigens is ook dat onzichtbaar voor de waarnemer die onder het nest staat. Pas door een tiental meters afstand te nemen valt in zo'n geval de uil waar te nemen. En zelfs dan is hier soms een verrekijker voor nodig, omdat de uil tussen de takken van de nestrand kan doorloeren zonder dat haar kop er bovenuit steekt. Niet zelden zien door Ransuilen bezette nesten er zo weinig bewoond uit, dat tijdens de beklimming van de nestboom tót het afvliegen van de broedende uil onduidelijk blijft of het nest eigenlijk wel bezet is.

Discussie

In 1996 werden op verschillende plaatsen in Nederland, waaronder in Drenthe, Ransuilen van het nest geschoten door jagers die beweerden bezig te zijn met de bestrijding van kraaien. De vraag hierbij is: wat voor nut heeft het op een oud kraaiennest te schieten. Immers, Zwarte Kraaien gebruiken een nest slechts zelden vaker dan één keer. Zo constateerde ik op de ZW-Veluwe

(1970-78) eenmaal hergebruik door kraaien op een totaal van 53 nesten. In West-Drenthe (1992-96) vond ik helemaal geen hergebruik bij 36 nesten. Het doorschieten van oude nesten heeft dus niets met kraaienbestrijding van doen. En omdat Zwarte Kraaien zulke belangrijke nestleveranciers zijn voor soorten die zelf geen nest bouwen (uilen, valken), zou beschieting van door kraaien bezette nesten sowieso achterwege moeten blijven. Een schot hagel laat gewoonlijk een fors gat achter in het nest, waardoor hergebruik vrijwel onmogelijk wordt. Dus ook de Engelse methode om het nest met broedvogel en al eruit te schieten op een winderige nacht (Tapfer 1992) verdient geen aanbeveling.

In jagerskringen leeft blijkbaar het idee dat een klop tegen de stam van de nestboom de broedende vogel doet afvliegen (advies van Z. Lulof, woordvoerder van de KNJV, aan jagers, zoals verwoord in de Drentse Courant van 24 mei 1996). Het is, gezien bovenstaande bevindingen, niet te hopen dat die taktiek navolging krijgt. Vooral Ransuilen zouden daarvan de dupe worden.

De conclusie luidt dan ook: beschieting van nesten van Zwarte Kraaien vernielt potentiële nestgelegenheid van valken en uilen en vormt een dodelijk gevaar voor bij de wet beschermde vogelsoorten als Ransuilen. Schieten op oude nesten van kraaien heeft bovendien niets met kraaienbestrijding van doen.

Summary: Shoot-outs of crow's nests in relation to Long-eared Owls *Asio otus*

In The Netherlands, one of the methods to destroy Carrion Crows *Corvus corone* is to organise systematic shoot-outs of crow's nests in April and May. In peak vole-years, Long-eared Owls are commonly using old crow's nests for breeding. During a survey of raptors and owls in western Drenthe in 1990-96, it was tested whether or not breeding Long-eared Owls leave their nest after the observer repeatedly kicked the nesting tree (i.e. the normal procedure for testing occupancy of raptor nests). This method has been advised by the Royal Dutch Hunters Organisation to their members to make sure that no other bird species is using the nest. However, among 36 occupied Long-eared Owl nests, none of the breeding birds left the nest after the nesting tree had been kicked (Table 1). Only four birds raised their head to watch the observer on the ground; all other birds remained invisible. Occupied nests could be often recognised by some down on the nest rim, although down was exceedingly difficult to detect in rainy periods.

Not surprisingly, several Long-eared Owls breeding on old crow's nests were killed by hunters in 1996, a peak vole-year with high numbers of Long-eared Owls. Shoot-outs of old crow's nests are useless when crows are being targeted, because Carrion Crows rarely re-use old nests (1x in 53 nests in 1970-78 on the Veluwe, 0x in 36 nests in 1992-96 in Drenthe). Shoot-outs of crow's nests should be banned, because several other species depend on these nests (Kestrel, Hobby, Long-eared Owl) and because killing protected bird species during shoot-outs of crows can not be avoided.

Literatuur

- Bijlsma R.G. 1993. Ecologische atlas van de Nederlandse roofvogels. Schuyt & Co., Haarlem.
van Manen W. 1992. Territorium- en nestkeuze bij de Ransuil *Asio otus*. *Limosa* 65: 1-6.
Tapfer S. 1992. Game heritage: An ecological review from shooting and gamekeeping records. Game Conservancy Ltd., Fordingbridge.

Adres: Doldersummerweg 1, 7983 LD Wapse.